

Sorszám	„mérkőzések”	Tipp	Ellenőrzés
1.	hozta	2	2
2.	Tóthtal	x	x
3.	fenjük	1	1
4.	adtuk	2	2
5.	játsszatok!	x	x
6.	ehhez	x	x
7.	megkér	2	2
8.	húzza	x	x
9.	fogta	2	2
10.	öntsd!	1	1
11.	dobta	2	2
12.	aztán	2	2
13.	abból	x	x
+1.	késsel	x	x

A kitöltött szelvényeket a szomszéd is ellenőrizheti. Telitalálatot többen is elérhetnek, így több győztes is lehet. A feladat nehézségi fokától függően értékelhetjük jelessel a 13+1 találatot.

Több évtizeden keresztül azt tapasztaltam, hogy sokkal könnyebb ismereteket rögzíteni, készségeket kialakítani a gyermekekben, mint a hiányokat pótolni. Építhetünk a tanulók rugalmas agyműködésére, feléleszthetjük, kihasználhatjuk a bennük még meglevő aktivitást – ami később csökken –, és élményszerűen megpróbálhatjuk elsajátíttatni az anyanyelvi ismereteket.

Óráinkon igyekezzünk a változatosságra törekedni, hiszen ha hosszabb időn át azonos típusú gyakorlatokat végeztetünk, megunják tanulóink és elfáradnak. Mindig újabb és újabb problémák elé kell ezért állítanunk őket.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Pedagógiai lexikon

Anyanyelvi tantárgy-pedagógia, Tankönyvkiadó, Bp. 1986.

Héjjas Endre – Váczy László: 100 játék

Lerchné Dr. Egri Zsuzsa: Nyelvtan – Helyesírás – Fogalmazás

Tankönyv az 5. osztály számára, Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged, 1995.

BERECZKINÉ GYÓVAI ÁGNES

főiskolai tanársegéd

Szegedi Tudományegyetem

Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar

Szeged

Lassus: „A hajnal szárnyas hírnöke” c. motettájának elemzése

A *motetta* a XII. században jelenik meg először, és évszázadokon át fejlődik. Az egyházi zenében jelentős szerephez jut. Akár mint önálló zenemű, akár mint nagyobb ciklikus műfajoknak (kantáta, passió, oratórium, mise) részeként.

A *motetta* latin nyelvű szövegre komponált többszólamú, hangszerkíséret nélküli kompozíció, amelyben a szövegnek minden egyes önálló értelemmel bíró része más és más zenei motívummal

társul. A klasszikus motettát hangzás-folytonosság jellemzi, amely a zárlatokon átnyúló témakapcsolások által jön létre.

Elemzési szempontok: hangnem, hangkészlet, zárlatok, imitáció.

A *hangnem* megállapításakor figyelembe kell venni, mi a záróhang, és mi az előjegyzés. Ennek alapján a motetta hangneme a-dór.

Hangkészlete a Palestrina-stílus 11 fokú modális hangkészletét öleli fel. (7 diatonikus hang + „ta” + diézises hangok „fi” „di” „szí”.)

A kompozíció természetes tagolását a formarészeket egymástól elválasztó *zárlatok* adják. Ezeknek a kétszólamú zárlatoknak elemzésekor meg kell vizsgálni, mi az alaphangra érkezés együtthangzása, amely szerint beszélhetünk oktáv és prím zárlatról. Meg kell határozni, hogy melyik szólam tartalmazza az alaphangra nagy szekunddal ereszkedő 2-1 –, az ún. cantus firmus-lépést, és mely szólamban van a késleltetett ellenpont (I-VIII-1, 8-7-8), valamint melyik zárlati elem tartalmazza a kis szekundos fordulatot.

Imitációnak nevezzük azt az ellenpontos szólamelrendezést, amelyben az egyik szólam intonálja a témát, ezt a szólamot proposztának nevezzük, majd a másik feleletként ismétli vagy csak utánozza azt, ez a szólam a ripozta. A proposzta és ripozta kezdőhangja közti hangköztávolság alapján nevezzük el prím, kvint, oktáv stb. imitációnak. Az imitáció válfajai a következők lehetnek: szigorú, szabad, torlasztott, augmentált, diminuált, fordított, reális, tonális, kombinált.

A MŰ RÉSZLETES ELEMZÉSE

A téma a felső szólamban indul, amelyre a 2. ütemben az alsó szólam tiszta kvinttel mélyebben válaszol. Szigorú kvint imitáció van a két szólam zenei anyaga között. Az 5. ütemben ismét a felső szólam a proposzta, amelyre a 6. ütemben belépő ripozta szigorú kvart imitációval válaszol. A szólamok szabadon folytatják tovább az útjukat, majd kadenciát alkotnak a 9. ütemben. A felső szólam ebben a kétszólamú együtthangzásban hiányosan vesz részt. A felső szólam zárlati eleme a cantus firmus-lépés nagy szekundos érkezése, az alsó szólam zárlati eleme tartalmazza a késleltetett ellenpont kis szekundos fordulatát. A zárlat hangneme e-eol.

Újabb imitáció indul a felső szólamban ebben az ütemben, melyre a 10. ütemben szigorú kvint imitációval felel az alsó szólam. A szólamok a 13. ütemtől újra szabadon haladnak tovább, majd kadenciát formálnak a 15. ütemben. A kétszólamú zárlat együtthangzása oktáv. Alsó szólamában a cantus firmus-lépés, felső szólamában a késleltetett ellenpont. A zárlat hangneme c-líd, de a zárást megelőzően az alsó szólamban megjelenő ta-hang a modális mudolációt fémjelzi, fa-ion színezetűre festi. A 16. ütemben most az alsó szólam indítja az újabb zenei egységet, melyre a felső szólam dallama szigorú oktáv imitációban válaszol, majd dór kadenciát alkotnak a szólamok a 19. ütemben. Ugyanebben a taktusban témafordítás hangzik el a felső szólamban, melyre szintén fordításban, szigorú oktáv imitációban felel az alsó szólam. A szólamok a 26. ütemben érkeznek meg a biciniumot záró a-dór kadenciához.

MODULÁCIÓ

A kompozíció a Palestrina-stílus mindkét moduláció típusát tartalmazza. Egyrészt a párhuzamos moduszok közötti hangnemváltást. Vagyis az azonos előjegyzési kör moduszába történő modulációt (lásd: eol-zárlat). Másrészt a -1 kvint távolságú 1b-s rendszer moduszába történő átmenetet. Ilyen a fa-ion zárlat, amely a ta-val színezett modusz (líd + ta) kettős jelentését emeli ki.

POLIFON SZÉRKESZTÉS

Lassus motettája ellenpontos szerkesztéssel megalkotott polifon zene, amelyben a szólamok dallamilag, ritmikailag önálló zenei anyagot mutatnak be.

